

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS KILMĖS IR KALBOS PAGRINDAIS VILNIAUS KOLEGIJAI SKIRIANT BENDRABUČIUS TYRIMO

2023 m. gruodžio 11 d. Nr. (23)SI-8)SP-98
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) iš visuomenės informavimo priemonių¹ gavo informaciją apie tai, kad Vilniaus kolegijoje (toliau – Kolegija) užsieniečiams ir vietos studentams yra skiriami skirtingi bendrabučiai, t. y., užsieniečiams skiriami geresni bendrabučiai. Gauta informacija sudaro galimybę įžvelgti lygių galimybių pažeidimo požymių.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė Birutė Sabatauskaitė 2023 m. rugsėjo 8 d. priėmė sprendimą Nr. (23)SI-8, kuriuo pradėjo tyrimą dėl galimos diskriminacijos Kolegijoje skirstant bendrabučius studentams.

Pagal Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas: „Įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.“

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 1 ir 2 dalimis, lygių galimybių kontrolierė B. Sabatauskaitė 2023 m. rugsėjo 18 d. raštu Nr. (23)SI-8)S-461 kreipėsi į Kolegiją ir paprašė motyvuotai paaiškinti, kokius bendrabučius turi Kolegija; ar šių bendrabučių įrengimas bei kitos su gyvenimo sąlygomis susijusios aplinkybės skiriasi; koku būdu yra nusprendžiama, kokiam studentui kokie bendrabučiai gali būti skiriami; buvo paprašyta pateikti

¹ <https://www.alfa.lt/aktualijos/svietimas/vilniaus-kolegijoje-studijuojancios-atzalos-mama-atskleide-keista-situacija-geriausi-bendrabuciai-studentams-is-uzsienio-lietuviams-vargingesni-variantai/300479/>

Vilniaus kolegijos vidinius teisės aktus, kuriais remiantis yra priimami sprendimai dėl bendrabučio studentui paskyrimo; ar užsieniečiams suteikiami geresni bendrabučiai; jei taip – dėl kokių priežasčių; kaip apibrėžiama, kas yra užsienietis; kokie bendrabučio kambariai skiriami studentams – Lietuvos Respublikos piliečiams; ar studentai (-ės) gali pasirinkti, kuriame bendrabutyje gyventi; jei taip, kokia tvarka; ar skiriasi apmokėjimas, priklausomai nuo bendrabučio adreso, įrengimo kokybės ir pan.

Taip pat buvo paprašyta pateikti informaciją apie apgyvendinimo bendrabučiuose tvarką ir apmokėjimo sąlygas bei kitus su atliekamu tyrimu susijusius paaiškinimus.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

2023 m. rugsėjo 25 d. Tarnyboje buvo gautas Kolegijos 2023 m. rugsėjo 25 d. raštas Nr. V4-503 „Dėl informacijos pateikimo“ (toliau vadinama ir – Raštas), kuriame buvo pateikti atsakymai į Tarnybos klausimus.

Kolegija Rašte pateikė informaciją:

„1. Vilniaus kolegija patikėjimo teise valdo 5 bendrabučius Vilniaus mieste:

- Bendrabutis Nr. 1 yra įsikūręs adresu Verkių g. 45. Čia apgyvendinami Vilniaus kolegijos elektronikos ir informatikos fakulteto studentai;
- Bendrabutis Nr. 2 yra įsikūręs adresu Šaltkalvių g. 14. Čia apgyvendinami Vilniaus kolegijos ekonomikos fakulteto studentai;
- Bendrabutis Nr. 3 yra įsikūręs adresu Didlaukio g. 61. Čia apgyvendinami Vilniaus kolegijos verslo vadybos bei menų ir kūrybinių technologijų fakultetų studentai;
- Bendrabutis Nr. 4 yra įsikūręs adresu Studentų g. 47. Čia apgyvendinami Vilniaus kolegijos pedagogikos ir agrotechnologijų fakultetų studentai;
- Bendrabutis Nr. 6 yra įsikūręs adresu Giedraičių g. 81. Čia apgyvendinami Vilniaus kolegijoje studijuojantys užsienio šalių piliečiai;
- Bendrabutis Nr. 7 yra įsikūręs adresu Didlaukio g. 63. Čia apgyvendinami Vilniaus kolegijos sveikatos priežiūros bei menų ir kūrybinių technologijų fakultetų studentai.

Vilniaus kolegijos bendrabučiai dalinai skiriasi patalpų būkle, įrengimu ir patogumu gyventi.

Bendrabutis Nr. 6 prieš 15 metų buvo pilnai renovuotas, o kiti bendrabučiai atsižvelgiant į turimas lėšas kiekvienais metais dalinai atnaujinami t. y. visuose bendrabučiuose yra pakeisti langai, pagal galimybes remontuojamos bendro naudojimo virtuvės, bendro naudojimo sanitariniai mazgai, kitos bendro naudojimo patalpos ir kambariai, įsigyjama nauja buitinė technika. Detalesnė informacija apie Vilniaus kolegijos valdomus bendrabučius pateikiama Vilniaus kolegijos interneto svetainėje adresu <https://www.viko.lt/stojantiesiems/apgyvendinimas/>.

2. Visi pageidaujantys Vilniaus kolegijos studentai yra apgyvendinami Vilniaus kolegijos bendrabučiuose. Siekiant paprastesnio administravimo studentai pirmiausia apgyvendinami bendrabutyje, kuris yra skirtas fakulteto, kuriame jie mokosi studentams. Pažymėtina, kad didžioji dalis bendrabučių yra priskirta konkrečioms Vilniaus kolegijos fakultetams atsižvelgiant į tai, kad jie yra greta šių fakultetų. Esant pakankamam vietų skaičiui studentai gali pasirinkti gyventi vienviečiame, dviviečiame ar triviečiame kambaryje, taip jiems suteikiama galimybė gyventi dviviečiame ar triviečiame kambaryje vieniems. Pažymėtina, kad esant laisvų vietų kituose Vilniaus kolegijos bendrabučiuose, pageidaujantiems studentams suteikiama galimybė teikti prašymus dėl perkėlimo į kitą bendrabutį. Bendrabučiai Vilniaus kolegijos studentams skiriami vadovaujantis Vilniaus kolegijos direktoriaus 2018 m. gegužės 14 d. įsakymu Nr. V-125 patvirtintais „Vilniaus kolegijos bendrabučių nuostatais“. Detalesnė informacija studentams apie apgyvendinimą Vilniaus kolegijos bendrabučiuose pateikiama Vilniaus kolegijos interneto svetainėje adresu <https://www.viko.lt/stojantiesiems/apgyvendinimas/informacija-apie-bendrabucius-stojantiesiems/> ir <https://www.viko.lt/stojantiesiems/apgyvendinimas/d-u-k-apie-bendrabucius/>.

3. Vilniaus kolegijoje studijuojantys užsienio šalių studentai pirmiausia apgyvendinami bendrabutyje Nr. 6, o jame nesant vietų šie studentai pagal galimybes apgyvendinami kituose Vilniaus kolegijos bendrabučiuose. Vilniaus kolegijoje studijuojantis užsienio šalių studentai pirmiausia apgyvendinami bendrabutyje Nr. 6, kadangi dėl ribotų galimybių pritraukti naują personalą dirbti Vilniaus kolegijos bendrabučiuose, tik šiame bendrabutyje didžioji dalis darbuotojų gali bendrauti anglų kalba. Be to pažymėtina, kad šis bendrabutis yra nutolęs nuo visų Vilniaus kolegijos fakultetų, todėl manome, kad vietos atžvilgiu tai nėra pati patogiausia vieta gyventi Vilniaus kolegijoje studijuojantiems užsienio šalių studentams. Užsieniečiais Vilniaus kolegijoje yra laikomi Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai ir trečiųjų šalių piliečiai.

4. Bendrabučių skyrimo tvarka studentams Lietuvos Respublikos piliečiams buvo aptarta atsakant į 2 Rašto klausimą.

5. Esant laisvų vietų kituose Vilniaus kolegijos bendrabučiuose studentai gali pasirinkti, kuriame bendrabutyje gyventi. Pasirinkimo tvarka buvo aptarta atsakant į 2 Rašto klausimą.

6. Apgyvendinimo Vilniaus kolegijos bendrabučiuose kainos yra nustatomos atsižvelgiant į bendrabučio vietą, patalpų būklę ir patogumą gyventi. Apgyvendinimo paslaugų kainos ir jų mokėjimo tvarka nustatyta Vilniaus kolegijos direktoriaus 2022 m. liepos 13 d. įsakymu Nr. V-187 „Dėl apgyvendinimo Vilniaus kolegijos bendrabučiuose paslaugų kainų patvirtinimo“.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

Tyrimo metu buvo vertinama, ar Kolegija, skirstydama bendrabučius studentams, nepažeidžia Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatų, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos, kurios tikslas – saugoti pagrindines žmogaus teises, atitinkančias Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos garantuojamas teises, III antraštinėje dalyje, skirtoje lygybei, įtvirtintas lygybės prieš įstatymą principas (20 straipsnis), taip pat įtvirtintas bet kokios diskriminacijos draudimas, ypač dėl asmens lyties, rasės, odos spalvos, tautinės ar socialinės kilmės, genetinių bruožų, kalbos, religijos ar tikėjimo, politinių ar kitokių pažiūrų, priklausymo tautinei mažumai, turtinės padėties, gimimo, negalios, amžiaus, seksualinės orientacijos.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, jog įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu.

Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir

leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtinę teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas). Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas (Konstitucinio Teismo 1996 m. lapkričio 20 d. ir 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimai).

Lygių galimybių įstatymo 1 straipsnyje nustatyta, jog šio įstatymo paskirtis – užtikrinti, kad būtų įgyvendintos Konstitucijos 29 straipsnio nuostatos, įtvirtinančios asmenų lygybę ir draudimą varžyti žmogaus teises ir teikti jam privilegijas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Taip pat šiuo įstatymu siekiama, kad būtų įgyvendintos ir Europos Sąjungos teisės aktų, nurodytų šio įstatymo priede, kitų tarptautinių sutarčių nuostatos. Taigi, Konstitucijoje įtvirtintos asmenų lygybę reglamentuojančios pagrindinės nuostatos yra perkeltos į Lygių galimybių įstatymą, kuris draudžia diskriminaciją šio įstatymo taikymo srityje ne tik dėl konstitucinių nediskriminavimo pagrindų, bet ir dėl kitų žmogaus tapatybės požymių ar priskiriamų savybių, kurios yra įtvirtintos Lygių galimybių įstatyme.

Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 dalyje diskriminacija apibrėžiama kaip tiesioginė ar netiesioginė diskriminacija, priekabiavimas, nurodymas diskriminuoti dėl lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Tiesioginė diskriminacija pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalį laikomas elgesys su asmeniu, kai dėl pirmiau išvardintų pagrindų asmeniui taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Analogiškos nuostatos numatytos atitinkamose Lietuvos Respublikos moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 1 ir 9 dalyse.

Nagrinėjamu atveju tyrimas buvo atliekamas dėl užsieniečiams ir ne užsieniečiams skiriamų Kolegijos bendrabučių. Kolegija patvirtino, kad turi vieną bendrabutį (Nr. 6), skirtą užsienio studentams. Kaip teigė Kolegija, užsieniečiais ji laiko Europos Sąjungos valstybių narių piliečius ir trečiųjų šalių piliečius, t. y., manytina, kad užsieniečiai šiuo atveju yra asmenys, kurie nėra iš Lietuvos, taigi nagrinėjamu atveju taikytinas galimo diskriminavimo pagrindas – kilmė ne iš Lietuvos.

Pastebėtina, kad Rašte paaiškinta, kad Kolegijoje studijuojantys užsienio šalių studentai pirmiausia apgyvendinami bendrabutyje Nr. 6, kadangi dėl ribotų galimybių pritraukti naują personalą dirbti bendrabučiuose tik viename bendrabutyje didžioji dalis darbuotojų gali bendrauti anglų kalba. Kolegija taip pat turi programas anglų kalba², bet jų skaičius gerokai mažesnis, palyginti su programomis, dėstomomis lietuviškai. Manytina, kad būtent šios programos sietinos su užsieniečių studijavimu Kolegijoje. Atsižvelgiant į tai, nagrinėjamu atveju situacija vertintina ir per kalbos pagrindo aspektą.

Kolegija nagrinėjamu atveju veikia kaip paslaugų teikėjas, aprūpinantis studentus būstu.

Primintina, kad pagal Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies 1 punkto nuostatas: „Įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.“ Pabrėžtina, kad diskriminacija gali būti nustatyta tais atvejais, kai skirtingai traktuojamų grupių asmenys yra panašiose aplinkybėse ir gauna tokias pačias prekes ir paslaugas.

Kaip minėta pirmiau, Kolegija pateikė informaciją, kad bendrabutis Nr. 6 yra skirtas užsienio šalių piliečiams. Kiti išvardinti Kolegijos bendrabučiai (Nr. 1, Nr. 2, Nr. 3, Nr. 4, Nr. 7) susieti su konkrečiu fakultetu. Kaip teigė Kolegija, visi to pageidaujantys studentai yra apgyvendinami bendrabučiuose. Siekiant paprastesnio administravimo studentai pirmiausia apgyvendinami bendrabutyje, kuris yra skirtas fakulteto, kuriame jie mokosi, studentams. Esant laisvų vietų kituose Kolegijos bendrabučiuose, to pageidaujantiems studentams suteikiama galimybė teikti prašymus dėl perkėlimo į kitą bendrabutį. Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad

² <https://www.viko.lt/studijos/studijos-uzsienio-kalba/>.

užsienio studentams yra taikoma pirmenybė apsigyventi bendrabutyje Nr. 6, bet įmanoma situacija, kad ir studentai Lietuvos piliečiai galėtų apsigyventi šiame bendrabutyje.

Pagal Kolegijos pateiktą informaciją, galima teigti, kad bendrabučio Nr. 6 patalpų būklė yra geresnė. Kaip nurodė Kolegija, bendrabutis Nr. 6 prieš 15 metų buvo visiškai renovuotas, kiti bendrabučiai pagal turimas lėšas buvo dalinai atnaujinti; bendrabučio Nr. 6 kambarių kainos yra didesnės, t. y., šis bendrabutis priskirtas aukščiausiai kategorijai (jis yra „aukščiausios“, kiti bendrabučiai – I ar II kategorijos), kurioje taikomos didžiausios nuomos kainos. Kaina, pasak Kolegijos Rašto rengėjų, priklauso nuo bendrabučio vietos, patalpų būklės, patogumo gyventi.

Kaip minėta pirmiau, esminė priežastis, kurią nurodė Kolegija, kodėl visi užsienio studentai yra apgyvendinami viename bendrabutyje, yra tai, kad tik bendrabutyje Nr. 6 didžioji dalis darbuotojų gali bendrauti anglų kalba. Kolegija paminėjo, kad šis bendrabutis yra nutolęs nuo fakultetų, taigi Kolegija traktuoja, kad tai nėra pati patogiausia vieta studentams gyventi.

Atsižvelgiant į tyrimo metu gautą Kolegijos paaiškinimą, nagrinėjamu atveju sutiktina, jog galimybė teikti paslaugas užsienio studentams anglų kalba yra vienas esminių ir lemiamų kriterijų, užtikrinančių, kad užsienio studentai, nekalbantys lietuvių kalba, galėtų gauti kokybiškas paslaugas. Studentams, kilusiems iš Lietuvos ir kalbantiems bei studijuojantiems lietuvių kalba, galimybė gauti paslaugas anglų kalba nėra būtina, priešingai nei užsienio kilmės studentams. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo teigti, jog teikiamos paslaugos užsienio šalių piliečiams ir vietiniams studentams teikiamos paslaugos galėtų būti laikomos tokios pačios ar vienodos vertės, kadangi kalbos aspektas iš esmės lemia šių paslaugų skirtingumą ir atitinkamai užsienio studentų bei vietinių studentų buvimą kitokiose aplinkybėse. Dėl šios priežasties traktuotina, kad užsienio studentų išskyrimas į atskirą bendrabutį yra proporcingas ir negali būti laikomas diskriminacija, kaip ji apibrėžiama Lygių galimybių įstatyme.

Atkreiptinas dėmesys, kad Kolegijos turimų bendrabučių būklė ir įrengimas neturėtų radikaliai skirtis, todėl, remiantis Lygių galimybių įstatymo 17 straipsnio 2 dalimi, rekomenduojame Kolegijai nuosekliai gerinti apgyvendinimo sąlygas visuose turimuose bendrabučiuose, kad vieni bendrabučiai nebūtų reikšmingai geresni nei kiti ir visiems Kolegijos studentams būtų užtikrinamos panašios kokybės paslaugos.

Atsižvelgdama į visa tai, kas išdėstyta, ir vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 ir 17 straipsniu, 29 straipsnio 2 dalies 5 punktu,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Pripažinti, kad nepasitvirtino visuomenės informavimo priemonės įžvelgti pažeidimai.
2. Su sprendimu supažindinti Kolegiją.

Sprendimas per 1 (vieną) mėnesį nuo jo gavimo dienos gali būti skundžiamas apygardos administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka arba Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatyme nustatyta tvarka.

Vaiko teisių apsaugos kontrolierė,
pavaduojanti lygių galimybių kontrolierę

Edita Žiobienė